

Artsdiversitet af natsværmere ved lystavle i ældre sydvestjysk have 2017-2018

Species diversity of moths at light board in an older garden situated in South West Jutland in Denmark

Aage Kristian Olsen Alstrup^{1*}

¹ Nuklearmedicinsk Afdeling & PET, Aarhus Universitetshospital, Palle Juul-Jensens Boulevard 99, DK 8200 Aarhus N, Danmark.

* Corresponding author, e-mail: aagols@rm.dk

Abstract

The article describes how 776 night warrior moths were observed in an older garden situated in South West Jutland, Denmark. They could be divided into 18 families, 110 genera and 154 species. These species were found during night observations using an ultraviolet light wall that was placed in the author's garden between the summer of 2017 and 2018.

Introduction

Natsværmere er vidt udbredte i Danmark, men systematiske registreringer er hovedsageligt begrænset til særligt frodige naturområder kendt for høj artsdiversitet. Derimod er systematiske registreringer i private haver sjældne. Her berettes om artsforekomsten af natsværmere ved en lystavle placeret i en sydvestjysk byhave i perioden fra sommeren 2017 og til sommeren 2018.

Registreringerne

I perioden fra den 15. juli 2017 til 31. august 2018 blev der registreret natsværmere på en lysvæg i Ølgod i Sydvestjylland (Kvadrat 618_49 i Dagsommerfugle-atlas-projektet). Frekvensen af registreringer var højest i sommerhalvåret (mindst 2 gange per uge) og lavest om vinteren (mindst en enkelt gang hver måned). I registreringsperioden hang en UV-lampe (18 Watt) permanent på en hvid havedør til et udhus. Efter mørkets frembrud blev lampen tændt, og efter cirka en halv time blev natsværmere registreret i en periode på cirka 1 time svarende til, at der ikke længere kom nye arter til. Kendte arter af natsværmere blev umiddelbart registreret i antal, mens ukendte og vanskelige arter blev fotograferet for videre bestemmelse ved hjælp af Top-Jensen & Fibiger (2009). Artsbestemmelsen blev derudover verificeret ved at lægge billeder af nye og vanskelige arter op på *forum* i Naturbasen (www.fugleognatur.dk). Enkelte individer kunne ikke sikkert artsbestemmes, og disse blev derfor kun ført til slægt. Da natsværmere ikke er en afgrænset monofylogenetisk gruppe, blev de defineret som sommerfugle, der opsøgte lystavlen efter nattens frembrud. Haven blev etableret omkring 1920 og er i de seneste ti år holdt ekstensivt kultiveret uden anvendelse af pesticider og gødning og overvejende bevokset med løvtræer og høje buske. Hovedparten af de omkringliggende haver bliver ligeledes ekstensivt kultiveret. Haven grænser mod nord op til en udyrket mark, og cirka ½ km fra haven, mod sydøst, findes en bysø og et vandløb.

Fundne natsværmere

Fordelingen af familier og arter er angivet i tabel 1. I alt blev der registreret 776 natsværmere, og de var fordelt på 18 familier, 110 slægter og 154 arter. I alt 45 individer (ca. 6 %) kunne kun bestemmes til slægtsniveau (fordelt til 5 forskellige slægter). Ud fra antallet af observerede individer var målere (45 %) og ugler (26 %) de dominerende familier. I tråd hermed var disse to familier også de mest artsrige med henholdsvis 55 arter (36 %) og 33

arter (21 %). Baseret på antallet af individer, var de dominerende arter Stor smutugle (*Noctua pronuba*) (57 individer, 7 %) og Sortbæltet bladmåler (*Xanthorhoe fluctuata*) (28 individer, 4 %).

Table 1. Observationer af natsværmere på lysvæg i sommeren 2017 til sommeren 2018.

Familie	Arter (antal)		
Aftensværmere	Aftenpåfugleøje, <i>Smerinthus ocellata</i> (2)	Poppelsværmer, <i>Laothoe populi</i> (3)	
Chimabachidae	Egeprydvinge, <i>Diurnea lipsiella</i> (2)		
Crambidae	<i>Agriphila straminella</i> (1) Gulerodshalvmøl, <i>Sitochroa palealis</i> (1) Majshalvmøl, <i>Ostrinia nubilalis</i> (5) Perlemorshalvmøl, <i>Pleuroptya ruralis</i> (2) <i>Udea lutealis</i> (5) <i>Eudonia</i> sp. (3)	<i>Catoptria falsella</i> (1) Hydehalvmøl, <i>Anania coronata</i> (2) <i>Nymphula nitidulata</i> (2) Slåenhalvmøl, <i>Udea prunalis</i> (7) Vandpesthalvmøl, <i>Paraponyx stratiotata</i> (4) <i>Scoparia</i> sp. (5)	<i>Crambus perilla</i> (3) Kålhalvmøl, <i>Evergestis forficalis</i> (6) Nældehalvmøl, <i>Anania hortulata</i> (4) Tagrørhalvmøl, <i>Chilo phragmitella</i> (1) Åkandehalvmøl, <i>Elophila nymphaeata</i> (3)
Fjermøl	Rejnfanfjermøl, <i>Gillmeria ochrodactyla</i> (5)		
Halvmøl	Askebarkhalvmøl, <i>Euzophera pinguis</i> (2) Rønnehalmøl, <i>Acrobasis advenella</i> (8)	<i>Endotricha flammealis</i> (2)	Humlevoksmøl, <i>Aphomia sociella</i> (14)
Mangeflignede fjermøl	Kaprifoliefjermøl, <i>Alucita hexadactyla</i> (5)		
Målere	Almindelig barkmåler, <i>Alcis repandata</i> (1) Almindelig dværgmåler, <i>Eupithecia vulgata</i> (5) Bakkebladmåler, <i>Xanthorhoe montanata</i> (3) Birkebæltmåler, <i>Cyclophora albipunctata</i> (3) Brun dværgmåler, <i>Eupithecia absinthiata</i> (6) Citrongul havemåler, <i>Gandaritis pyraliata</i> (1) Døvnælde-bladmåler, <i>Perizoma alchemillata</i> (4) Frugttræ-barkmåler, <i>Peribatodes rhomboidaria</i> (13) Gråbrun egedværgmåler, <i>Eupithecia abbreviata</i> (3) Gul syremåler, <i>Timandracomae</i> (1) Gulhvid stregmåler, <i>Cabera exanthemata</i> (2) Hvidpletlet dværgmåler, <i>Eupithecia tripunctaria</i> (3) Lille stikkelsbærmåler, <i>Macaria wauaria</i> (1) Pile-havemåler, <i>Eulithis testata</i> (1) Rødbåndet dværgmåler, <i>Gymnoscelis ruffasciata</i> (16) Sortbæltet bladmåler, <i>Xanthorhoe fluctuata</i> (28) Stregdværgmåler, <i>Eupithecia exigua</i> (5) Våret bladmåler, <i>Hydriomena furcata</i> (11)	Almindelig bladmåler, <i>Epirrhoe alternata</i> (1) Almindelig månemåler, <i>Selenia dentaria</i> (2) Benvedmåler, <i>Ligdia adustata</i> (6) Birkemåler, <i>Biston betularia</i> (4) Brunød bladmåler, <i>Xanthorhoe spadicearia</i> (22) Citronmåler, <i>Opisthograptis luteolata</i> (5) Foranderlig bladmåler, <i>Thera variata</i> (2) Grøn birkemåler, <i>Geometra papilionaria</i> (2) Gråpletlet løvmåler, <i>Idaea seriata</i> (2) Gulflammet bladmåler, <i>Hydrelia flammeolaria</i> (3) Hvid dværgmåler, <i>Eupithecia centaureata</i> (8) Jordbær bladmåler, <i>Dysstroma truncata</i> (4) Okkergul bladmåler, <i>Campogramma bilineata</i> (5) Skov-løvmåler, <i>Idaea biselata</i> (7) Snehvid stregmåler, <i>Cabera pusaria</i> (1) Sortkantet bladmåler, <i>Xanthorhoe designata</i> (1) Sørgesnerremåler, <i>Epirrhoe tristata</i> (1) V-dværgmåler, <i>Chloroclystis v-ata</i> (17) Dværgmålere sp.,	April-Lapvinge, <i>Trichopteryx carpinata</i> (2) Augustdværgmåler, <i>Eupithecia pusillata</i> (3) Birke-barkmåler, <i>Rheumaptera hastata</i> (1) Broget havemåler, <i>Eulithis prunata</i> (7) Bynke-dværgmåler, <i>Eupithecia succenturiata</i> (6) Dueurt-bladmåler, <i>Ecliptopera silaceata</i> (10) Fyrre-skovmåler, <i>Macaria liturata</i> (1) Grå egemåler, <i>Hypomecis punctinalis</i> (1) Gul bladmåler, <i>Cidaria fulvata</i> (2) Humledværgmåler, <i>Eupithecia assimilata</i> (2) Lundmåler, <i>Hemitea aestivaria</i> (1) Natsvalehale, <i>Ourapteryx sambucaria</i> (11) Perlemåler, <i>Campaea margaritaria</i> (7) Rustbladmåler, <i>Xanthorhoe ferrugata</i> (25) Smalvingemåler, <i>Plagodis dolabraria</i> (1) Sortrandet måler, <i>Lomaspiilis marginata</i> (5) Takmåler, <i>Odontopera bidentata</i> (1) Ædelgranmåler, <i>Thera britannica</i> (2)

	Vinkelstregtet løvmåler, <i>Idea aversata</i> (15)	<i>Eupithecia</i> sp. (35)	
Nolidae	Bøge-dværg, <i>Nola confusalis</i> (1)		
Peleopodidae	Ege-rydvinge, <i>Carcina quercana</i> (2)		
Pragtugler	Almindelig snudeugle, <i>Herminia tarsipennalis</i> (8) Bøgenonne, <i>Lymantria monacha</i> (2) Lille å-ugle, <i>Rivula sericealis</i> (5)	Brun bjørnespinder, <i>Arctia caja</i> (2) Grå snudeugle, <i>Herminia grisealis</i> (6) Næbugle, <i>Hypena proboscidalis</i> (6)	Blygrå lavspinder, <i>Eilema lurideola</i> (4) Husmoderugle, <i>Scoliopteryx libatrix</i> (3)
Prydvinger	Frømol, <i>Plodia interpunctella</i> (1)	Klistermøl, <i>Endrosia sarcitrella</i> (1)	
Rodædere	Skræpperodæder, <i>Triodia sylvina</i> (6)		
Seglvinger	Bøgesejlvinge, <i>Watsonalla cultraria</i> (2)	Kolon-uglespinder, <i>Ochropacha duplaris</i> (4)	Toppletet sejlvinge, <i>Watsonalla binaria</i> (2)
Skærmplantemøl	<i>Agonopterix arenella</i> (4) <i>Agonopterix ocellana</i> (1)	<i>Agonopterix cilliella</i> (1)	Almindelig fladmøl, <i>Agonopterix heracliana</i> (21)
Tandspindere	Birkeporcelæns-spinder, <i>Pheosia gnoma</i> (6) Kamelspinder, <i>Ptilodon capucina</i> (1) Zigzagspinder, <i>Notodonta zizac</i> (1)	Dromedarspinder, <i>Notodonta dromedarius</i> (2) Poppelporcelæns-spinder, <i>Pheosia tremula</i> (6)	Junispinder, <i>Drymonia dodonaea</i> (1) Lille måneplet, <i>Clostera curtula</i> (2)
Ugler	Ahornugle, <i>Acronicta aceris</i> (3) Brombærtiggerugle, <i>Diarsia rubi</i> (2) Det sorte C, <i>Xestia cnicigrum</i> (22) Gammaugle, <i>Autographa gamma</i> (1) Gulmærket glansugle, <i>Xestia xanthographa</i> (1) Kantpletet jordfarveugle, <i>Agrochola litura</i> (1) Lille perlemormetalugle, <i>Issoria lathonia</i> (2) Pyramideugle, <i>Amphipyra pyramidea</i> (13) Seksliniet glansugle, <i>Xestia sexstrigata</i> (1) Svagt skygget smutugle, <i>Phlogophora meticulosa</i> (2) Sømprikket stængelborer, <i>Globia sparganii</i> (1) <i>Mesapamea</i> sp. (1)	Blyantsugle, <i>Amphipyra tragopoginis</i> (8) Brændeugle, <i>Axylla putris</i> (1) Firestregtet ugle, <i>Charanyca trigrammica</i> (2) Gotisk forårsugle, <i>Orthosia gothica</i> (2) Hvidhjørnet dagugle, <i>Deltote pygarga</i> (1) Kommaugle, <i>Leucania comma</i> (2) Mosebunkeugle, <i>Cerapteryx graminis</i> (3) Rødgul forårsugle, <i>Orthosia cerasi</i> (7) Sortpletet skovugle, <i>Xestia triangulum</i> (7) Udråbstegnsugle, <i>Agrotis exclamationis</i> (4) Violet ordenugle, <i>Cosmia pyralina</i> (1) <i>Oligia</i> sp. (1)	Broget forårsugle, <i>Orthosia incerta</i> (4) Chi-ugle, <i>Antitype chi</i> (1) Fronnet landmand, <i>Agrotis puta</i> (2) Halmugle, <i>Mythimna pallens</i> (6) Jordugle, <i>Apamea monoglypha</i> (7) Lille tyv, <i>Mesoligia furuncula</i> (5) <i>Noctua janthe</i> (1) Rustugle, <i>Apamea crenata</i> (1) Stor smutugle, <i>Noctua pronuba</i> (57) Trapezugle, <i>Cosmia trapezina</i> (17) Ypsilonsugle, <i>Agrotis ipsilon</i> (1)
Viklere	<i>Acleris laterana</i> (4) Chokoladebrun frugtbladvikler, <i>Pandemis heparana</i> (8) Hasselbladvikler, <i>Pandemis corylana</i> (3) <i>Pseudargyrotoza conwagana</i> (1)	Busksommervikler, <i>Archips rosana</i> (1) Frugttræsommervikler, <i>Archips podana</i> (1) Gul ahornvikler, <i>Acleris forsskaeana</i> (2) Hvidbroget rosenvikler, <i>Acleris variegana</i> (1) Lædergul frugtbladvikler, <i>Pandemis cerasana</i> (10)	Bøgevindevikler, <i>Acleris sparsana</i> (2) Grå knopvikler, <i>Hedya nubiferana</i> (1) Grå rosenvikler, <i>Notocelia roborana</i> (1) Rød jordbærvikler, <i>Celypha lacunana</i> (1) Æblevikler, <i>Cydia pomonella</i> (1)
Ypsolophidae	Ahornmøl, <i>Ypsolopha sequella</i> (1)		

Diskussion

Studiet dokumenterer en relativ stor artsdiversitet af natsværmere taget i betragtning at undersøgelsen blev foretaget i en almindelig sydvestjysk have. Faktisk blev der ikke indrapporteret andre natsværmere fra samme lokalitet (Ølgod) til Naturbasen i denne periode. Adskillige af de 154 arter blev kun påvist en enkelt gang, hvilket kan tyde på, at det reelle antal arter i haven godt kan ligge noget højere. Samtidigt blev der kun observeret de første timer efter mørkets frembrud (nogle gange frem til klokken 1 om natten), men ikke hele natten igennem. Fordelingen af arter mellem familier er ikke overraskende, da målere, ugler ligesom også viklere er velkendte insekter i private haver. Kun en enkelt art, Brun bjørnespinder, regnes af nogle som lettere truet, mens de øvrige er almindeligt forekommende i Danmark. Havens høje alder, dens ekstensive drift og den nænsomme kultivering af de omgivende arealer har formentlig medvirket til den høje diversitet. Ikke overraskende er haven tillige hjemsted for fugle og en del flagermus. Studiet viser, at man med fordel også kan undersøge gamle haver, hvis man vil danne sig et indblik over artsdiversiteten af natsværmere.

Fig. 1. Til venstre: Sortbæltet bladmåler (*Xanthorhoe fluctuata*). Til højre: Stor smutugle (*Noctua pronuba*).

Litteratur

Torp-Jensen M & M Fibiger: Danmarks sommerfugle: en felthåndbog over samtlige dag- og natsommerfugle. 2009. 678 sider.